

Public finance and steady economic growth

Een impressie van het 45e IIPF-congres

Public Finance and Steady Economic Growth was het onderwerp van het 45e congres van het International Institute of Public Finance (IIPF), dat van 28-31 augustus 1989 in Buenos Aires is gehouden. Gezien de ontwikkeling van de wereldeconomie in de afgelopen zeven jaar komt het onderwerp niet uit de lucht vallen. Na de stagflatie in de eerste helft van de jaren zeventig, een herstel van de economische groei in de tweede helft van dat decennium en een nieuwe recessie in het begin van de jaren tachtig heeft de wereldeconomie sinds 1983 een periode van vrijwel ononderbroken herstel doorgemaakt. Zelfs de beurscrisis van 1987 heeft niet echt roet in het eten kunnen gooien. Over de oorzaken van het voortgaande herstel in de jaren tachtig bestaat echter onzekerheid. De euforie van de jaren zestig, toen de gedachte veld won dat de economie vrij nauwkeurig kon worden gestuurd, is allang voorbij. Daarvoor in de plaats is een gevoel van onzekerheid gekomen, zowel over de validiteit van concurrerende economische theorieën als over de waarde van econometrische modellen en hun praktische betekenis voor de economische politiek. Ook tijdens het IIPF-congres kwam die toegenomen onzekerheid tot uiting.

De (plenaire) openingszitting werd gedomineerd door de boeiende voordracht van Dornbusch, die de in Zuid-Amerika zo bekende hyperinflatie behandelde. Daarna splitste het congres zich in drie simultaan plaatsvindende werkgroepen ter behandeling van de papers, die uiteenlopen van de zoveelste schatting van de parameters van een herleide-vorm-vergelijking tot uiterst doorwrochte overzichtsartikelen. Onder leiding van Gerold Krause-Junk had de programmacommissie drie onderwerpen voor de werkgroepen vastgesteld. De eerste werkgroep zou zich bezighouden met de theorie van de stabilisatiepolitiek, de tweede met de praktijk (met name formulering en implementatie van beleid) en de derde werkgroep zou de opgedane ervaringen onderzoeken. Tijdens het congres bleken de goede bedoelingen van de programmacommissie helaas niet zo goed uit de verf te komen, doordat sommige papers hun onderwerp overschreden dan wel in een verkeerde werkgroep waren ingedeeld.

Dit jaar deed zich bij mijn weten voor het eerst de situatie voor dat alle papers in het Engels waren geschreven¹. Een enkele discussiant zorgde weliswaar voor verwarring door met een (formeel terecht) beroep op de statuten van het IIPF zijn commentaar in het Frans te geven, maar dat neemt niet weg dat de rol van het Frans tijdens de IIPF-congressen de afgelopen tien jaar van tamelijk belangrijk tot vrijwel nihil is gereduceerd. De inbreng van Nederlandse economen daarentegen was ook op dit IIPF-congres weer substantieel. Niet minder dan 7,25 papers zijn afkomstig van Nederlandse auteurs², van wie er overigens twee hun domicilie in Washington hebben.

IMF-adviezen

Tijdens het congres ontstond soms de indruk dat er in de economie-opleiding iets ontbreekt, namelijk een inleiding in de psychologie. Herhaaldelijk werd het belang van het psychologische aspect van bepaalde situaties of beleidsmaatregelen benadrukt. Het pregnantst kwam dit naar voren bij *Dornbusch*, die Zuid-Amerika heel goed kent. In zijn paper vraagt hij zich af wat er gebeurt nadat men erin is geslaagd de overheidsfinanciën te saneren en de hyperinflatie te beteugelen (in Argentinië bedroeg de inflatie het afgelopen jaar een kleine 4.000%). In dit verband wijst hij op Bolivia. Nadat daar stabilisatie was bereikt, volgde een periode van stagnatie. Dit is funest, omdat de aanpassingspolitiek die tot stabilisatie leidt in het bijzonder de lage-inkomensgroepen treft. Hij heeft dan ook zware kritiek op het IMF, dat een model hanteert waarin iedere capaciteitsuitbreiding automatisch tot productiegroei leidt. Volgens Dornbusch mislukken de door het IMF aanbevolen maatregelen in de praktijk vaker dan dat ze slagen. Zonder omwegen stelt hij vast dat het IMF-model niet werkt om vervolgens ook de Wereldbank ervan langs te geven.

De psychologie komt om de hoek kijken bij het gedrag van kapitaalbezitters. Hyperinflatie leidt tot kapitaalvlucht, maar stabilisatie impliceert niet automatisch dat het kapitaal terugkeert. Investerders kijken eerst de kat uit de boom

door of hun kapitaal in het buitenland te laten of het in zeer liquide vorm te repatriëren, zodanig dat het op ieder moment weer kan uitwijken. Gelooftwaardigheid is hierbij het sleutelwoord. Pas als in de ogen van de kapitaalbezitters sprake is van een geloofwaardige stabilisatie, keert het kapitaal terug. Als iedereen op elkaar wacht, gebeurt er niets. Volgens Dornbusch moet de overheid die geloofwaardigheid verschaffen, enerzijds door met behulp van buitenlands kapitaal maatschappelijk productieve investeringsprojecten te entameren en anderzijds door een optimistische groeistemming te kweken.

De adviezen van het IMF worden verdedigd door *Tait* in een paper dat de welbekende (en obligate) voetnoot bevat, waarin de auteur zegt zijn persoonlijke opvattingen weer te geven, welke niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met die van zijn werkgever (het IMF)³. Voor zover hij kritiek heeft op de advisering door het IMF is ze mild en beperkt ze zich tot enkele punten. In de eerste plaats wordt 'wellicht' te veel nadruk gelegd op de mate van aanpassing die nodig is en te weinig op de vraag hoe een en ander kan worden gerealiseerd. Ten tweede onderschat het IMF 'misschien' de tijd die voor het uitvoeren van een aanpassingspolitiek nodig is. In de derde plaats worden de aanbevolen maatregelen met betrekking tot de overheidsuitgaven en -inkomsten 'wellicht' onvoldoende uitgewerkt. En ten slotte onderschaten de (benoemde) IMF-functionarissen 'misschien' het belang van de randvoorwaarden waaraan (gekozen) politici zijn gebonden. Van kritiek op de aard en de richting van de adviezen, zoals bij Dornbusch, is in de paper van *Tait* echter niets te vinden.

Volgens *Tait* ligt de kracht van de IMF-adviezen in hun objectiviteit. Ter illustratie wijst hij erop dat het IMF altijd pleit voor volledige en doorzichtige overheidsbegrotingen (dus geen debudgettering!)⁴, voor meer concurrentie (dus niet noodzakelijkerwijs voor privatisering) en voor een efficiënte

1. De bijdrage van de Argentijnse minister van Buitenlandse Zaken, Domingo Cavallo, laat ik hierbij buiten beschouwing. Hij sprak het congres in het Spaans toe, terwijl de gedrukte tekst eveneens uitsluitend in het Spaans beschikbaar was.

2. In een voetnoot bij de paper van Wolfe et al. wordt uitdrukkelijk gesteld dat de vier auteurs (van wie één Nederlander) elk een gelijke bijdrage hebben geleverd.

3. Alhoewel dit soort mededelingen gebruikelijk is, ontgaat mij de zin ervan. In het algemeen mogen ambtenaren zo'n paper immers niet zonder toestemming van hun superieuren naar buiten brengen.

4. In herinvoering van het onderscheid tussen lopende en kapitaaluitgaven, zoals hier en daar wordt bepleit, ziet *Tait* niet veel, omdat de scheidslijn buitengewoon arbitrair is en gemakkelijk daar te leggen waar de politici haar willen hebben.

aanwending van arbeid en kapitaal (zowel in de publieke als in de particuliere sector). Iets meer politiek beladen lijken de IMF-pleidooien voor inflatiecorrectie in de belastingheffing, verlaging van marginale belastingtarieven, afschaffing van belastingvrijstellingen en stoppen van het gebruik van belastingen voor allerlei (niet-fiscale) doeleinden.

Stabilisatiebeleid

Over de relatie tussen (de groei van) de collectieve uitgaven en (de groei van) het nationale inkomen bestaat onzekerheid. *Ahsan et al.* wijzen erop dat voor de Verenigde Staten alle denkbare verbanden zijn gevonden. Er zijn onderzoeken die op een eenzijdige causale relatie wijzen, die overigens beide richtingen kan opgaan. Het ene onderzoek concludeert tot invloed van de collectieve uitgaven op het nationale inkomen, terwijl het andere op een omgekeerd verband wijst. Andere onderzoeken wijzen weer op een tweezijdig verband. Over de oorzaken van het uiteenlopen van die onderzoeksresultaten bestaat onenigheid. Sommigen schrijven het toe aan verschillen in de tijdseenheid waarop de gebruikte variabelen betrekking hebben, maar *Ahsan et al.* denken eerder aan de mogelijkheid dat potentieel relevante variabelen in de gehanteerde modellen ontbreken.

Aten gaat in op de automatisch stabiliserende werking van de publieke sector in de Verenigde Staten. Hij meent dat nog altijd van een stabiliserende werking sprake is, zij het in veel mindere mate dan voorheen, voornamelijk als gevolg van ingrijpende wijzigingen van het Amerikaanse belastingstelsel. In de eerste plaats heeft de introductie van een (partiele) inflatiecorrectie (zowel op federaal niveau als in een beperkt aantal staten) de rol van het belastingstelsel als automatische stabilisator gereduceerd. Ten tweede heeft ook de vermindering van het aandeel van de inkomenselastische belastingen in de totale belastingopbrengst hiaraan bijgedragen. In de derde plaats is de progressie in de belangrijkste belastingen verminderd. Een vierde oorzaak is te vinden bij de overheidsuitgaven, doordat het aandeel van de conjunctuurgevoelige uitgaven in de totale overheidsuitgaven is gedaald. En ten slotte noemt *Aten* als vijfde oorzaak dat de uitgaven en inkomsten van de lagere overheden in Amerika de afgelopen 15 jaar een procyclisch verloop zijn gaan vertonen.

Al met al is de automatisch stabiliserende werking van de publieke sector in de VS belangrijk verminderd. Daar komt nog bij dat de beleidsmakers in de jaren tachtig steeds meer belang zijn gaan hechten aan de (neo-)klassieke en de

monetaristische benaderingen en steeds minder aan de keynesiaanse gedachtegang, terwijl juist in die laatste visie door de veronderstelde instabiliteit van de particuliere sector veel belang wordt gehecht aan automatische stabilisatoren⁵. Tegen die achtergrond acht *Aten* het verklaarbaar dat de beleidsmakers in de jaren tachtig betrekkelijk weinig aandacht hebben getoond voor de mogelijke rol van de publieke sector als automatische stabilisator.

Van *Knoester* is – althans in Nederland – bekend dat hij geen hoge pet op heeft van de op een actief beleid gebaseerde stabiliserende werking van de collectieve sector. Herhaaldelijk heeft hij aandacht gevraagd voor wat hij het omgekeerde Haavelmo-effect noemt. Belastingafwenteling speelt hierbij een cruciale rol, want die leidt tot een opwaartse druk op de reële lonen. Volgens *Knoester* verklaart dit in sommige landen (Australië, Canada, Nederland en Zweden) niet minder dan 40-50% van de reële loonstijging. Voor andere landen vindt hij lagere percentages (circa 25 voor Duitsland, Italië en de Verenigde Staten en circa 15 voor Frankrijk, Japan en Groot-Brittannië).

In Duitsland, Nederland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten constateert *Knoester* een vicieuze cirkel van stijgende collectieve lasten, die worden afgewenteld op de winsten, waardoor de investeringen en uiteindelijk de economische groei dalen en de 'balanced budget multiplier' negatief wordt. Hierin ziet hij een rechtvaardiging voor het aanbodeconomische pleidooi voor belastingverlaging. De vraag is wel hoe die belastingverlaging moet worden gefinancierd. Tekortvergroting is geen serieuze optie, wegens de daarmee verbonden 'crowding-out' effecten. Blijft dus over een verlaging van de publieke uitgaven, een beleid dat nog aanmerkelijk aan effectiviteit zou kunnen winnen door het internationaal te coördineren.

Dit laatste komt uitgebreid aan de orde in de paper van *Caesar*. Hij onderzoekt niet alleen de argumenten voor internationale coördinatie, maar gaat ook in op het vraagstuk van de implementatie, waarbij hij de EG als empirisch voorbeeld ten tonele voert. Als belangrijkste argument voor internationale beleidscoördinatie ziet hij de toegenomen interdependentie, die de onzekerheid over de effectiviteit van nationaal macro-economisch beleid heeft vergroot. Wel wijst hij erop dat de verdeling van de beleidseffecten over de deelnemende landen ongelijk kan zijn.

Voor de implementatie van een internationaal gecoördineerd beleid ziet hij drie mogelijkheden, al naar gelang de mate waarin de nationale autonomie wordt opgeofferd:

- de coöperatieve methode op basis van een of andere overeenkomst;

- de situatie waarin één land als leider optreedt, waarvan het beleid door de overige landen stilzwijgend wordt gevolgd;
- de supranationale aanpak.

Hoewel de derde methode waarschijnlijk het meest effectief is, heeft ze politieke nadelen in de vorm van verlies aan nationale autonomie en democratische controle. Het voorbeeld van de EG laat volgens *Caesar* teleurstellende resultaten zien en biedt tot dusver weinig hoop op de uitvoerbaarheid van een supranationale aanpak. Overigens wijst hij erop dat het een cruciale vraag is in hoeverre de EG uit een oogpunt van stabilisatiepolitiek als een optimaal gebied kan worden beschouwd. Hij betwijfelt dit op grond van de interdependentie met de Verenigde Staten.

Macro-economische modellen

Bovenberg geeft in zijn paper een diepgaande beschouwing over de ontwikkeling van de economische modelbouw. De Lucas-kritiek, dat op historische gegevens gebaseerde gedragsrelaties niet constant hoeven te zijn en daarom geen voorspellende waarde hebben, heeft grote invloed gehad. Zij heeft de modelbouwers geïnspireerd tot het vervangen van gedragsrelaties die berusten op extrapolatie van historische waarnemingen door relaties die uitgaan van intertemporeel optimalisatiegedrag. *Bovenberg* wijst op de voordelen hiervan:

- het schept de mogelijkheid de welvaartseffecten van verschillende vormen van beleid te onderzoeken;
- het slaat een brug tussen de micro-economie en het macro-economische beleid;
- het maakt onderzoek mogelijk naar de reactie van economische subjecten op structurele veranderingen in hun economische omgeving.

Ondanks alle verbeteringen in de macro-economische modelbouw maant *Bovenberg* tot grote voorzichtigheid bij de interpretatie van de resultaten die econometrische modellen opleveren. Het vaststellen van de numerieke uitkomsten is geen eindpunt, maar veeleer het startpunt voor het denkwerk. Want hoe moeten die uitkomsten worden geïnterpreteerd en welke waarde kan men eraan hechten? Modellen zijn niet in staat op gezond verstand gebaseerde economische redeneringen te vervangen, zo waarschuwt *Bovenberg*, maar vormen veeleer een hulpmiddel

5. Het discretionaire (of actieve) stabilisatiebeleid noemt *Aten* in dit verband niet.

om de economische intuïtie verder te ontwikkelen en te versterken.

Ook *Riley* maant uitdrukkelijk tot voorzichtigheid bij het gebruik van economische modellen. Over het economische gedrag bestaat onzekerheid, die doorwerkt in de eigenschappen van economische modellen, de gesimuleerde effecten van beleidsalternatieven en de daaruit voortvloeiende economische vooruitzichten. Een belangrijke tekortkoming van de modellen is, dat ze geen raad weten met structurenbreuken. De effectiviteit – en zeker de wenselijkheid – van structurele maatregelen ter versterking van de aanbodkant van het economisch proces zijn niet te schatten met behulp van econometrische modellen. Maar ook bij berekeningen van de effecten van meer conventionele beleidsmaatregelen blijven ruime onzekerheidsmarges bestaan. Volgens *Riley* valt daar overigens wel mee te werken, want die marges kunnen getalsmatig – bij voorbeeld met behulp van standaardfouten – worden aangegeven. Het inzicht in de mate van onzekerheid is verder te vergroten door naast een 'centrale' projectie van de overheid prognoses van andere onderzoekers te presenteren, die zich op andere beleidsmodellen baseren. Dat *Riley* dit een waardevolle aanpak acht, klinkt in Nederlandse oren opmerkelijk, aangezien hij een ambtenaar is van het Britse Ministerie van Financiën.

Belastingpolitiek

In de praktijk blijken belastingen voor veel doeleinden te worden aangewend. Neemt het IMF hiertegen stelling, zoals ook blijkt uit de paper van *Tait*, *Bird* neemt op dit punt een enigszins ambivalent standpunt in. Enerzijds stelt hij dat het hoofddoel van belastingheffing niet is gelegen in de financiering van overheidsuitgaven, omdat de overheid altijd aan financiële middelen kan komen door eenvoudig geld te laten drukken. Daarom is het hoofddoel van de belastingheffing volgens hem het verminderen van inflatoire spanningen, door liquiditeiten aan de particuliere sector te onttrekken op een zo eerlijk en efficiënt mogelijke manier. Anderzijds ziet hij een nauwe band tussen belastingen en uitgaven. Hij wijst erop dat ontwikkelingslanden het profijtbeginsel verwaarlozen, hoewel dit principe juist voor die landen belangrijke voordelen heeft. Die verwaarlozing van het profijtbeginsel is waarschijnlijk een gevolg van het feit dat de voordelen van het draagkrachtbeginsel veel duidelijker in het oog lopen, in het bijzonder voor de Derde Wereld, waar in het algemeen een relatief grote inkomensongelijkheid bestaat. Daar staat echter tegenover dat toepassing van het draagkrachtbeginsel

veel zwaardere administratieve eisen stelt, waaraan juist ontwikkelingslanden dikwijls niet of nauwelijks kunnen voldoen.

Dit laatste geldt zeer zeker voor de door *Feige* voorgestelde belasting, die een wel zeer ingrijpende breuk met alle bestaande belastingstelsels impliceert. Hij wil namelijk alle bestaande belastingen afschaffen en vervangen door één veelomvattende 'Automated Payment Transaction'-belasting (APT). In dit systeem wordt over alle transacties volgens één constant tarief belasting geheven door middel van een geautomatiseerd heffingsmechanisme, dat gebruik maakt van de moderne betalings-techniek⁶. De overheid wordt dan een soort makelaar, die bij iedere transactie courtage ontvangt. *Feige* heeft voor de Verenigde Staten uitgerekend dat alle belastingen budgettair neutraal kunnen worden vervangen door een APT met een tarief van 1%. Overigens wordt die belasting verdeeld over koper en verkoper, zodat iedere partij slechts 0,5% betaalt. Voor werknemers die hun salaris in zijn geheel uitgeven komt de belastingdruk uit op 1%, doordat ze 0,5% betalen als het salaris binnenkomt en nog eens 0,5% als ze het uitgeven⁷. Bedrijven betalen niet langer belasting over het verschil tussen opbrengst en kosten, maar over de som van opbrengst en kosten.

Feige ziet in dit systeem tal van voordelen:

- het stimuleert ondernemingen tot kostenminimalisatie;
- het neemt de nu nog bestaande stimulans weg om salaris om te zetten in 'fringe benefits', evenals de stimulans om vreemd in plaats van eigen vermogen aan te trekken;
- de APT is neutraal, omdat de overheid niet langer deelt in verliezen en winsten, wat de marktpartijen stimuleert zich beter te informeren over de mogelijke uitkomst van voorgenomen transacties;
- invoering van de APT impliceert de afschaffing van alle belastinguitgaven, die desgewenst kunnen worden omgezet in begrotingsuitgaven, wat de overheidsbegroting doorzichtiger, beter controleerbaar en minder vatbaar voor druk van belangengroepen maakt;
- de APT vormt een rem op destabilisatie van de financiële markten, omdat de transactiekosten van speculatieve kapitaalbewegingen toenemen;
- meer in het algemeen minimaliseert een APT allocatieve verstoringen.

Ontduiking van de APT is volgens *Feige* op twee manieren mogelijk: door een clandestien betalingssysteem te ontwikkelen of door vals geld te drukken. Maar beide methoden zijn kostbaar en kwetsbaar doordat gevaar van ontdek-

king reëel is. Ruilhandel acht *Feige* geen reële mogelijkheid om de ATP te ontduiken, althans niet op grote schaal, door de hoge kosten die daarmee gepaard gaan. Verder zou men een deel van de belasting kunnen ontgaan door veel meer dan nu transacties contant te gaan afwickelen. Daarom wil *Feige* het opnemen van contant geld bij een bank (wat ook een transactie is) belasting tegen een hoger tarief, dat wordt bepaald door het standaardtarief te vermenigvuldigen met het aantal malen dat het geld tussen het verlaten van en het terugkeren in de bankkas van hand tot hand gaat. Volgens *Feige* zou die vermenigvuldigingsfactor voor de Verenigde Staten twee bedragen en voor Nederland vier. Verder meent hij dat de APT ondanks het constante tarief toch een herverdelend effect heeft, omdat een onevenredig groot deel van de transacties door of namens de hogekomensgroepen wordt verricht.

Hoewel de paper van *Senchagov* e.a. in Sovjet-ogen wellicht nauwelijks minder revolutionair is dan die van *Feige*, is het in westerse ogen soms wel erg conventioneel. Hier en daar wekken de auteurs zelfs de indruk een lofrede te houden over de rol van zowel de belastingheffing als de winst. Indirecte belastingen zien ze als een goed instrument om de consumptieve vraag te reguleren⁸, terwijl ze voor directe belastingen een stimulerende rol zien weggelegd met betrekking tot de productie, overigens zonder dat ze die zienswijze op een aanneembare wijze toelichten. Duidelijk is wel dat de economische hervormingen in de Sovjetunie doorgaan. Leasing is een verschijnsel dat nu ook in de Sovjetunie opkomt. Zelfs het meest uitgesproken symbool van het kapitalisme (aandelen) wordt nu in de Sovjetunie geïntroduceerd, zij het dat aandelen tot dusver alleen verkrijgbaar zijn voor werknemers van de desbetreffende ondernemingen (een soort werknemerskapitalisme dus).

6. Qua techniek doet dit denken aan één van de (eveneens zeer radicale) voorstellen die *Gaudemet* tijdens het 35e IIPF-congres heeft gedaan. Zie: P.M. *Gaudemet*, Les relations entre le fisc et le contribuable, in: K. W. *Roskamp* en F. *Forte* (red.), *Reforms of tax systems*, Detroit, 1981, blz. 199-208.

7. Werknemers met meer dan één bankrekening moeten dan wel overboekingen van de ene naar de andere rekening achterwege laten.

8. In de toekomst zou er een btw naar westerse model moeten komen. Voor *Senchagov* e.a. lijkt trouwens de paper van *Todd* leerzaam. *Todd* wijst namelijk op de discrepantie tussen de theorie en de praktijk van de belastingheffing. Volgens de theorie zouden prijsinelastische goederen zwaarder moeten worden belast dan prijselastische goederen, terwijl de praktijk juist het tegendeel laat zien.

Het milieu vormt een steeds knellender randvoorwaarde voor economische groei. Door het zelfreinigende vermogen is het milieu tot op zekere hoogte te vergelijken met vernieuwbare hulpbronnen, stelt Nentjes in zijn paper. Het milieu kan een bepaalde hoeveelheid vervuiling absorberen. Meestal gaat men ervan uit dat schade aan het milieu wordt veroorzaakt door een te grote vervuilstroom. Nentjes wijst er echter op dat meer en meer indicaties uitwijzen dat de vervuilingsovermaat een nog belangrijker oorzaak van milieuschade kan zijn. In dat geval doet zich een soortgelijk probleem voor als bij vernieuwbare hulpbronnen: de mogelijkheid het milieu te exploiteren zonder onmiddellijk met de negatieve gevolgen daarvan te worden geconfronteerd. De last wordt naar latere generaties verschoven. Voor intertemporele welvaartsmaximalisatie is een constant niveau van vervuiling nodig dat is afgestemd op het natuurlijke absorptievermogen van het milieu. Maar dat gaat volgens Nentjes alleen samen met (positieve) economische groei als de technische vooruitgang in de milieubeheersing een zekere minimumwaarde overschrijdt. Hij pleit daarom voor het stellen van zodanige milieu-eisen, dat die de benodigde technische vooruitgang stimuleren. Ook de introductie van verhandelbare vergunningen tot het lozen van bepaalde hoeveelheden vervuiling kan volgens hem bijdragen tot een grotere milieu-efficiency en tot een vermindering van het gevaar van roofoverbouw op het milieu.

Milieuvervuiling stoort zich niet aan nationale grenzen. Daarom plaatst Herber het vraagstuk in een internationale context. Volgens de res nullius benadering van het vaststellen van eigendomsrechten zijn natuurlijke hulpbronnen niemands eigendom tot een land in brede kring zijn soevereiniteit weet te vestigen door het betreffende gebied te exploreren en te bezetten. De bestaande verdeling van eigendomsrechten van natuurlijke hulpbronnen is in feite langs die weg tot stand gekomen. Herber pleit echter voor een res communis interpretatie van eigendomsrechten, die hij aanduidt als het principe van het Wereld Gemeenschappelijk Erfgoed (WGE). Dit principe trok al de aandacht in de jaren zestig, toen een aantal landen in VN-verband de oceaانبodem en de ruimte als gemeenschappelijk eigendom bestempelde. In de betreffende internationale verdragen is het WGE-principe weliswaar toegepast, maar niet volledig. Op basis van het Antarctica Verdragsstelsel is onlangs een regeling met betrekking tot de winning van mineralen voorgesteld, die het WGE-principe zelfs negeert. Toch is Herber hoopvol gestemd dat het principe

alsnog in brede kring zal worden aangevaard. Maar als ik het goed zie, baseert hij dat uitsluitend op de verwachting dat het broeikaseffect en de afbraak van de ozonlaag de noodzaak van multi- of supranationale politieke acties zullen aantonen. Meer dan deze hoop heeft hij niet te bieden, maar wie wel?

Besluit

In het bovenstaande heb ik uiteraard slechts summiere en subjectieve indrukken van het 45e IIPF-congres gegeven. Laat ik toch een poging doen tot het aanwijzen van prijswinnaars in diverse categorieën. De prijs voor de beste presentatie gaat ongetwijfeld naar Dornbusch voor diens fascinerende voordracht tijdens de openingszitting. Bovenberg krijgt de prijs voor de paper met de meeste diepgang, Feige voor de meest

Appendix

Papers gepresenteerd tijdens het 45e congres van het IIPF, 27-31 augustus 1989, Buenos Aires:

1. Jaleel Ahmed, *Employment and trade effects of public subsidies to import-competing industries in OECD countries*;
2. S.M. Ahsan, A.C.C. Kwan en B.S. Sahni, *Public expenditure and national income relationship: a re-examination of causality*;
3. A.A. Andrikopoulos, K.P. Prodromidis en S.E. Kostekis, *Semi-rational expectations and income policy*;
4. R.H. Aten, *Automatic stabilizers: is there anything left?*;
5. B. Balassa, *Structural and sectoral adjustment policies of the world bank*;
6. P. Bartsch en G. Tolkemitt, *Did growth theory deliver any prescription public finance could rely upon?*;
7. R.M. Bird, *Expenditures, administration and tax reform in developing countries*;
8. R. Boadway, M. Marchand en P. Pestieau, *Optimal path for social security in a changing environment*;
9. A. Bohnet en J. Clemens, *Cyclically-neutral budgets: concept and purpose*;
10. P.V. Bondonio, G. Brosio en S. Piperno, *Public production or subcontracting? In search of long-term trends explanations*;
11. P.B. Boorsma, *Rules versus discretion in fiscal policy*;
12. A. Lans Bovenberg, *The integration of macro and micro relations in dynamic policy models: the case of saving and investment behavior*;
13. R. Caesar, *Fiscal stabilization in economic unions*;
14. A.A. Dadone, *A tax reform proposal for Argentina*;
15. R. Dornbusch, *From stabilization to growth*;
16. S. Nuri Erbas, *The impact of bond financing of government capital expenditures on private capital formation in an optimal growth model with distortionary taxation*;
17. F. Fecher en S. Perelman, *Productivity growth, technological progress and R&D in OECD industrial activities*;
18. E.L. Feige, *Taxing all transactions: the automated payment transaction tax system*;
19. F. Forte, *A game theoretical approach to the intergenerational allocation of resources*;
20. R. Frenkel en G. Rozenwurcel, *Fiscal deficits and growth incentives in highly indebted economies*;
21. J. de Haan, K. Goudswaard en D. Zelhorst, *Real deficits and real growth: the empirical evidence for 10 countries*;

oorspronkelijke paper en Herber voor de maatschappelijk meest relevante paper. Ten slotte gaat de prijs voor de meest genadeloze kritiek naar Sterks, die als discussiant bij de paper van Bohnet en Clemens optrad en daarvan – overigens op goede gronden – weinig heel liet.

Voor het 46e IIPF-congres, dat van 27-30 augustus 1990 in Brussel wordt gehouden, is als onderwerp vastgesteld *Public finance and several levels of government*. Wie daar een paper zou willen presenteren, moet wel rekening houden met het feit dat zich nu al twee keer zo veel auteurs hebben aangemeld als in het programma kunnen worden opgenomen.

M.P. van der Hoek

De auteur is verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij is A.G.J. Haselbekke en A.P. Ros erkentelijk voor hun kritische commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

22. J. Hackmann, *Does economic growth require a shift to consumption taxation?*;
23. H. Hanusch en K.-H. Weiss, *Tax policy in a revised keynesian and monetarist framework*;
24. B.P. Herber, *International treaties, the world common heritage principle, and the economic growth of developing nations*;
25. D. Heymann en F. Navajas, *Fiscal policies in high inflation economies: a macro perspective*;
26. T. Ithori, *Indexation and macrodynamics*;
27. H. Ishi, *Taxation and public debt in a growing economy: the Japanese experience*;
28. G.P. Jenkins en C.R. Gutierrez, *An examination of public sector finances in Central America*;
29. M. Jurceka en V. Hacic, *Public expenditure structures and economic development*;
30. Dong-Kun Kim, *The role of fiscal policy in the economic development of Korea: a view of political economy*;
31. E. Kleiman, *Fiscal policy and inflation*;
32. A. Knoester, *A supply-side view on fiscal policy*;
33. J.J.M. Kremers, *External imbalances and fiscal policy in the G3 countries: the role of stock-flow dynamics*;
34. C.A. Longo, *Approaches to budgetary planning: the case of Brazil*;
35. C.A. Mascoll, *The growth of government expenditure in three Caribbean countries, 1955-85: a test of two supply side hypotheses*;
36. G. Muraro en G. Pola, *Planning public investment: objectives, finances and intergovernmental relations*;
37. R. López Murphy en L. Viana, *Fiscal policy and alternative exchange rate regimes*;
38. A. Nentjes, *An environmental policy for sustainable growth*;
39. J.T. Raga, *Privatisation and economic growth*;
40. F. Rezende, *Tax reform in highly indebted countries: lessons from the Brazilian experience*;
41. C.J. Riley, *The role of econometric models in policy formulation*;
42. J.M.M. Ritzen en H.P. van Dalen, *Taxation and public debt under a demographic transition*;
43. V.K. Senchagov, S.I. Lushin en B.G. Boldyrev, *Restructuring the financial mechanism and its influence on economic development*;
44. E. Sheshinski, *Optimum earnings and capital income taxes in a life cycle model*;
45. E. Smolensky, S. Danziger en P. Gottschalk, *Trend and cycle in family income male earnings inequality: recent US experience*;
46. N. Sychov en V. Ilyin, *Investment policy and problems of economic growth in the USSR*;
47. A.A. Tait, *IMF advice of fiscal policy*;
48. D. Todd, *Some observations on tax reform, base-widening, rate reductions and economic performance*;
49. B. Wolfe, C. Sterks, R. Haveman en G. Cain, *Estimating employment effects of tax and transfer policies: a review of simulation methods*.